

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs	
Adam Almén		OP SA 17-20	
Handledare			
		Antal ord: 11984	
Jacob Westberg	Beteckning	Kurskod	
		1OP415	
STRATEGIC INTERACTION: WHAT SWEDEN CAN LEARN FROM FINNISH SUCCESS AND NORWEGIAN ADVERSITY			
<u>ABSTRACT:</u>			
<p>War is rarely fought on equal terms. On the contrary, before an upcoming war, stronger actors are often predicted to be the winner against the weaker one. History offers several examples that this isn't always the case, if the weaker actor plays their cards well. Sweden's military-strategic doctrine (MSD 16) describes the will, in case of being attacked, to win together with other actors - or to avoid defeat on its own. These descriptions are eerily similar to the German invasion of Norway 1940 and the Winter War 1939 – 1940. Supported by the Allies, Norway didn't win, which led to a German occupation. Finland, on its own, avoided defeat, rendering in a draw against the Soviet Union. The study's aim is to test Arreguín-Toft's Strategic Interaction theory. Furthermore, the study aims to shed light on the strategic methods that resulted in success and adversity, in relation to the weak actor's strategic goals.</p> <p>The results show that the Strategic interaction theory can explain the outcome of the conflicts to a certain degree. Success and adversity are both identified in the cases and serves as empirical basis that, to a certain degree, supports the will of the Swedish military-strategic doctrine.</p>			
<u>Nyckelord:</u>			
Arreguín-Toft, Asymmetriskt krig, strategisk interaktion, Norge, Finland, Vinterkriget			

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	3
1.1 FORSKNINGSÖVERSIKT	4
1.2 PROBLEMFÖRMULERING.....	7
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	7
1.4 AVGRÄNSNINGAR	8
2. TEORI.....	10
2.1 TEORIN OM STRATEGISK INTERAKTION	10
2.1.1 BEGREPP OCH ANTAGANDEN	10
2.1.2 STRATEGISKA METODER.....	11
2.1.3 STRATEGISKA INTERAKTIONER	12
2.2 MOTIV OCH KRITIK AV TEORI	14
3. METOD.....	16
3.1 FORSKNINGSDESIGN	16
3.2 VAL AV FALL	17
3.3 MATERIAL.....	19
3.4 FORSKNINGSETIK.....	19
3.5 OPERATIONALISERING	20
3.5.1 STRATEGISKA METODER.....	20
3.5.2 STRATEGISKA INTERAKTIONER	21
3.5.3 FRAMGÅNG OCH MOTGÅNG.....	21
4. ANALYS	22
4.1 SOVJET, DIREKT METOD – FINLAND, DIREKT METOD	22
4.2 SOVJET, DIREKT METOD – FINLAND, INDIREKT METOD.....	26
4.3 TYSKLAND, DIREKT METOD – NORGE, DIREKT METOD	27
4.4 TYSKLAND, DIREKT METOD – NORGE, INDIREKT METOD	30
5. AVSLUTNING	32
5.1 SAMMANFATTNING AV ANALYSENS RESULTAT.....	32
5.2 FRAMGÅNG OCH MOTGÅNG FÖR FINLAND	32
5.3 FRAMGÅNG OCH MOTGÅNG FÖR NORGE	33
5.4 SVAR PÅ FORSKNINGSFRÅGA.....	34
5.5 KRITIK OCH RESULTAT AV SLUTSATSER.....	34
5.6 SLUTSATSER	35
5.7 BETYDELSE FÖR YRKESUTÖVNINGEN.....	37
5.8 FRAMTIDA FORSKNING	37
REFERENSFÖRTECKNING	38

1. Inledning

Krig utspelas sällan på lika villkor, till skillnad från andra sorters kamper mellan viljor. I sportens värld finns det regler att följa, förutbestämda styrkeförhållanden och relativt lika intressen för de två motståndare som eftersträvar seger. I *Militärstrategisk doktrin 16 (MSD 16)* så beskrivs maktkamper som en asymmetri mellan aktörernas motiv att kämpa, vilket i sin tur påverkar hur uthållig respektive aktör är att fortsätta kämpa – trots eventuella motgångar.¹ Detta innebär i sin tur att respektive aktör bör välja en lämplig strategi och rimliga målsättningar som står i balans med hur mycket aktören i fråga är beredd att förlora.² Flera krig och konflikter världen över tyder på att seger inte nås enbart genom att mobilisera flest militära styrkor eller att vara teknologiskt överlägsen sin motståndare. När amerikanska marinkårsstyrkor landsteg vid Da Nang 1965 så bestod den totala amerikanska styrkan av ca 2.5 miljoner medan de nordvietnamesiska var 256 000.³ USA anses trots detta som förlorande aktör, eftersom det gerillakrig som bedrevs av motståndaren var till amerikanernas nackdel. USA:s politiska stöd att fortsätta bedriva kriget hade till stor del förlorats av dess egen befolkning. En stor anledning till detta var att den nordvietnamesiska gerillan stöttades och utgjordes av landets befolkning, vilket i sin tur betydde att USA snarare bedrev ett krig att förgöra befolkningen – istället för att befria dessa från kommunismens framfart.⁴

Arreguín-Tofts teori, strategisk interaktion, används för att undersöka asymmetriska krig mellan svaga och starka aktörer. En så kallad strategisk interaktion uppstår mellan aktörerna, och vilken typ av strategisk interaktion som utspelas beror på vilka strategiska metoder som aktörerna bedriver i konflikten. Aktörers möjliga val av metoder har förenklats till två kategorier och består av strategiskt direkta metoder eller strategiskt indirekta metoder. Enligt teorin så bör den svaga aktören vinna konflikten om den bedriver en strategisk metod som är motsatsen till den starka aktörens strategiska metod. Aktörer använder en strategisk metod för att uppnå ett strategiskt mål, och allt eftersom en konflikt utspelas så kan aktörerna förändra sin strategiska metod, eller bedriva olika strategiska metoder, för att bättre bemöta sin motståndares strategiska metod.

---

¹ Försvarsmakten. *Militärstrategisk doktrin – MSD 16*. 2016, 22.

² Försvarsmakten. *MSD 16*, 22.

³ Arreguín-Toft, Ivan, *How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, 144.

⁴ Arreguín-Toft. *How the Weak Win Wars*, 168.

Historien erbjuder möjligheten att pröva teorin om strategisk interaktion mot två konflikter, som liknar två troliga scenarion som Sverige kan finna sig i vid en konflikt med en starkare motståndare. Den ena konflikten är den tyska invasionen av Norge 1940, då Norge förlorade trots hjälp från andra aktörer. Den andra konflikten är Vinterkriget 1939 – 1940 mellan Finland och Sovjet, då Finland ensamt lyckades försvara sin suveränitet och undvek att förlora. Denna studie vill, med hjälp av teorin om strategisk interaktion, undersöka och jämföra vad som gav framgång och motgång för Norge och Finland.

1.1 Forskningsöversikt

Andrew Mack har med sin forskning bidragit med kunskap om konflikter mellan svaga och starka stater. Det som avgör om den svaga staten lyckas gå segrande ur konflikten är hur den väljer att bemöta den starkare motståndaren. Mack menar att en svag aktörs första steg i att undvika förlust är att inte möta sin motståndare där den är stark.⁵ Mack beskriver även det irländska upproret 1916 – 1922 som ett lyckat bemötande, eftersom ett inhemskt motstånd hos befolkningen bidrog till att konflikten drog ut på tiden.⁶ Macks forskning bidrar med underlag för hur svaga aktörers agerande har resulterat i framgång eller motgång i konflikter med starkare motståndare.

Robert Pape menar att en befolknings villighet att stå för militära kostnader indirekt påverkar vilka militärstrategiska metoder som används i internationella konflikter. USA har sedan kalla krigets slut tenderat till att utöka sin användning av flygstridskrafter, eftersom det innebär en lägre risk för förluster jämfört med mark- eller sjöbundna militära enheter.⁷ Det allmänna stödet till militär intervention, eller kamp mot en annan aktör, ökar om det strategiska valet innebär en minskad risk för förlust av något slag. Något som i sin tur påverkar graden av möjligt stöd vid en konflikt med en annan stat. Papes forskning bidrar med kunskap om varför aktörer har valt en viss militärstrategisk inriktning i konflikter mellan starka och svaga aktörer.

---

⁵ Mack, Andrew. *Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict*. World Politics, vol. 27, no. 2, 1975, pp. 175 – 200. JSTOR, www.jstor.org/stable/2009880. Accessed 6 May 2020, 176 – 177.

⁶ Mack, Andrew. *Why Big Nations Lose Small Wars*, 176.

⁷ Pape, Robert A. *Bombing to Win: Air Power and Coercion in War*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1996, 2.

Den svaga aktörens befolkning och dess villighet till förluster påverkar eventuellt den svaga aktörens möjligheter att ta tillvara på Macks resonemang – att undvika motståndaren där den är stark.

Zeev Maoz menar att i de fall som en initierande aktör segrar, mot den utsatta aktören, så är det i en oproportionellt stor utsträckning. Detta har mindre att göra med hur stark den initierande aktören är, och mer hur väl den demonstrerar hur långt den är villig att gå för att segra.⁸ Detta bidrar med underlag till studien om vad som eventuellt är den bakomliggande orsaken till att en svag aktör kapitulerar, även när den svaga aktören har militär kapacitet till fortsatt motstånd.

Flera forskare och teoretiker har lagt fokus på att arbeta fram teorier som de anser förklarar utfallet av konflikter. Patricia L. Sullivan anser att samtidigt som Arreguín-Toft och andra teoretiker bidrar till att förklara utfall, så bidrar de ej till att förklara varför starka aktörer gör dåliga strategiska val. Hon hävdar att om det alltid finns en optimal strategi för att övervinna sin svagare motståndare, så borde materiellt kapabla aktörer alltid använda eller byta till den fördelaktiga strategin.⁹ Sullivan föreslår istället att det finns en stor skillnad i bland annat kostnadstolerans, det vill säga hur mycket aktören är villig att förlora i en konflikt. Svaga aktörer, i konflikt med en starkare, har en extraordinärt hög kostnadstolerans, när syftet med konflikten övergår till en kamp om aktörens fortsatta existens.¹⁰ Teoretiskt sett med Maoz resonemang så har den starka aktören i fall som detta inte lyckats skapa ett oproportionellt stort angrepp, eftersom den svaga aktören ej upphört med sitt motstånd. Papes resonemang, om folklig villighet att stå för militära kostnader, kan utgöra svaret på Sullivans fråga om varför en stark aktör inte bara byter till en fördelaktig strategi. Sullivans forskning bidrar däremot med ytterligare kunskap om att svaga aktörer har en högre tolerans till kostnader, bland annat i form av förluster, särskilt om aktörens fortsatta existens står på spel. Denna studie tar även tillvara på kunskapen om att starkare aktörer tenderar att underskatta prognoser om konflikters kostnader i bland annat förluster.

---

⁸ Maoz, Zeev. *Resolve, Capabilities, and the Outcomes of Interstate Disputes, 1816 – 1976*. The Journal of Conflict Resolution, vol. 27, no. 2 (Jun, 1983), pp. 195 – 229. JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/173702> Accessed 6 May 2020, 221.

⁹ Sullivan, Patricia L. *War Aims and War Outcomes: Why Powerful States Lose Limited Wars*. The Journal of Conflict Resolution, vol. 51, no. 3 (Jun, 2007), pp. 496 – 524. JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/27638561>, Accessed 6 May 2020, 499.

¹⁰ Sullivan. *War Aims and War Outcomes*, 502.

Minberger och Svendsen har i sin avhandling *Irregular Warfare as a National Military Strategy for Small States* identifierat att i västvärlden så har små stater en tendens att kopiera större staters konventionella militära strategier. Deras analys tyder på att konventionella metoder inte gynnar små stater, när de kämpar mot en större konventionell motståndare. Deras studie tar stöd från teorier, som Arreguín-Tofts, samt historiska resultat och dessa indikerar på att små stater har mycket att vinna på genom att använda sig av strategiskt indirekta metoder, som i sin tur baseras på principer om irreguljär krigföring.¹¹ Författarna drar slutsatsen att om en liten stat väljer att gå den irreguljära vägen så bör den gå hela vägen, inte delvis. Att behålla den reguljära organisationen, som möjliggör ledning och uppgiftsdelegering, anses däremot fördelaktigt för små stater.¹² Minberger och Svendsens slutsatser faller i linje med Macks, eftersom de irreguljära principerna tenderar att undvika motståndaren där den är stark och att angripa den där den är svag. Slutsatserna som Minberger och Svendsen drar bidrar med ökad kunskap om hur små stater kan dra fördel av irreguljära principer, samtidigt som de agerar i en reguljär organisation. Tendensen om att små stater adopterar större staters konventionella militära strategier bidrar även med ökad kunskap. Det kan bidra till att förklara varför svaga aktörer inte kan anpassa sin strategi för att bättre bemöta en stark konventionell angripares militära strategi.

Historiskt sett så har irreguljär krigföring förknippats med humanitära insatser, enligt Lawrence Freedman. Vidare menar han att om en stark aktör, som USA, väljer att ingripa i sådana konflikter så finns risken att den blir utdragen och kostsam. Detta skapar en impopularitet mot sådana auktioner både från den militära organisationen och landets befolkning.¹³ Den dåliga smak som irreguljär krigföring således bär med sig, kan vara en påverkade faktor varför små stater tenderar att efterlikna stora staters konventionella militärstrategier. Särskilt i relation till viljan att verka avskräckande, för att undvika konflikter med andra aktörer. Thomas C. Schelling beskriver i sin bok *Arms and Influence* att tillräcklig militär styrka kan vara tillräckligt för att slippa förhandla. Genom ren styrka, skicklighet och påhittighet så kan landet behålla de

---

¹¹ Minberger, S. M. & Svendsen, Geir O. *Irregular Warfare as a National Military Strategy Approach for Small States*. Naval Postgraduate School, 2013, 123.

¹² Minberger & Svendsen. *Irregular Warfare as a National Military Strategy Approach for Small States*, 91 – 93.

¹³ Freedman, Lawrence. *Asymmetric War*. Adelphi Papers, 45:379, 49 – 60, 2006, <https://doi.org/10.1080/05679320600661681>, 54.

ting som den värdesätter.¹⁴ Relationen mellan dessa fenomen kan innebära att små stater inte anser att det som förknippas som problematiskt (irreguljär krigföring) i humanitära insatser, inte är en tillräckligt avskräckande militärstrategi för att undvika konflikt. Detta bidrar ytterligare med kunskap om varför små stater väljer en konventionell militärstrategi.

1.2 Problemformulering

MSD 16 beskriver att vid angrepp mot Sverige så ska motståndaren kunna mötas snabbt för att vinna tid och skapa handlingsfrihet. På så sätt skapas möjligheten att vinna tillsammans med andra. Om Sverige däremot står ensam i kampen så ska den präglas av ett utdraget och uthålligt motstånd för att undvika att förlora.¹⁵ De två scenarierna liknar två historiska konflikter som Sveriges grannländer Norge och Finland fick utkämpa. Tyska invasionen av Norge stöttades militärt från de Allierade men bidrog inte till en gemensam seger – utan ett ockuperat Norge. Under Vinterkriget kämpade Finland mot en av dåtidens största militära makter, Sovjetunionen. Större militärt stöd uteblev för Finland, och de anses ha lyckats undvika att förlora, om så oavgjort. Forskningsöversiktens tyder på att aktörers vilja, tolerans av förluster samt val av militärstrategisk metod är påverkande faktorer för konfliktens utfall. Detta bidrar till att ringa in forskningsluckan. Vilka metoder som resulterade i framgång respektive motgång för Norge och Finland är av intresse om det bidrog till att vinna tid, skapa handlingsfrihet, undvika att förlora enskilt eller att vinna tillsammans med andra.

1.3 Syfte och frågeställning

Studien syftar till att pröva Arreguín-Tofts teori om strategisk interaktion mot fallen Vinterkriget 1939 – 1940 samt tyska invasionen av Norge 1940. Vidare syftar studien till att belysa vilka strategiska metoder som bidrog till framgång, respektive motgång, för Finland och Norge i sin kamp mot en invaderande starkare motståndare. På så sätt belyses särskilt framgångsfaktorer som stödjer Sveriges militärstrategiska vilja att vinna tid och skapa handlingsfrihet, för att på så sätt undvika att förlora enskilt eller att vinna tillsammans med andra.

---

¹⁴ Schelling, Thomas C. *Arms and Influence*, New Haven, CT: Yale University Press, 2008, 1.

¹⁵ Försvarmakten, *MSD 16*, 5.

Forskningsfrågan som studien besvarar:

”I vilken utsträckning kan direkta och indirekta strategiska metoder förklara framgång och motgång för Norge och Finland?”

1.4 Avgränsningar

Arreguín-Tofts teori om strategisk interaktion berör fyra teoretiskt möjliga interaktioner mellan två aktörer. Den strategiska interaktionen är resultatet av de strategiska metoder som aktörerna har använt mot varandra i konflikten. Detta innebär att det finns möjlighet att identifiera en uppsjö av olika strategiska metoder och strategiska interaktioner, för att sedan analysera dessa. Uppsatsens begränsning av antal tillåtna ord, skapar dock risken att det utrymmet inte möjliggör analys av samtliga empiriska fynd. Användningen av teorin avgränsas därmed till att endast operationalisera och analysera två strategiska interaktioner, och presenteras nedan:

- Stark aktör använder en direkt strategisk metod samtidigt som den svaga använder en direkt strategisk metod. Förenklas som: *Stark aktör, direkt – Svag aktör, direkt.*
- Stark aktör använder en direkt strategisk metod samtidigt som den svaga använder en indirekt strategisk metod. Förenklas som: *Stark aktör, direkt – Svag aktör, indirekt*

Tyska invasionen av Norge avgränsas i tid från då tyska och norska styrkor direkt påverkade varandra med våld, till dess att de sista reguljära norska styrkorna kapitulerade. Enbart strategiska interaktioner där Norge och Tyskland ingår undersöks. Det vill säga om Allierade förband strider nära och tillsammans med Norge i tid och rum, så tas viss hänsyn till detta i analysen, men ingen analys genomförs av enbart Allierade förband. Detta blir således från den 9 april till den 8 juni 1940. Analys av konflikten avgränsas i rum till händelser som utspelats inom dåvarande norska landsgränsen.

Vinterkriget avgränsas i tid från då sovjetiska och finska styrkor direkt påverkade varandra med våld, till dess att avtalet om vapenvila trädde i kraft. Detta blir således från den 30 november 1939 till den 13 mars 1940. Analys av konflikten avgränsas i rum till händelser som utspelats inom dåvarande finska landsgränsen.

Materialet som används vid analys är i regel av västerländskt ursprung, eftersom det tidsmässigt inte finns tid att översätta material från exempelvis det ryska eller finska språket. Språken som anses godtagbart för att utläsas på ett korrekt och inte allt för tidskonsumerande sätt är svenska, engelska och norska.

2. Teori

2.1 Teorin om strategisk interaktion

I detta avsnitt så presenteras teorin om strategisk interaktion. Inledningsvis så definieras och redovisas begrepp samt antaganden, vilket möjliggör tydligare beskrivning av teorin som Arreguín-Toft själv beskriver den. Därefter presenteras en direkt och en indirekt strategisk metod per typ av aktör (svag och stark). Därefter presenteras de fyra olika strategiska interaktioner som uppstår, beroende på vilken typ av strategisk metod som aktörerna utövar mot varandra. Slutligen presenteras teorin grafiskt med en matris, för att få en förenklad bild av hur teorin fungerar.

2.1.1 Begrepp och antaganden

Nedan följer definitioner och begrepp som är tagna från Arreguín-Toft. Detta för att stärka studiens begreppsvaliditet.

Strategi: Strategi definieras av Arreguín-Toft som en aktörs planering av hur, var och när väpnade styrkor ska brukas för att uppnå militära eller politiska mål.¹⁶ Arreguín-Tofts definition är snarlik det som kallas *militärstrategi* och kan förekomma i uppsatsen. Strategi och militärstrategi ska inte förväxlas med *grand strategy* som snarare beskriver en stats totala strategiska inriktning, där bland annat militära, ekonomiska och politiska mål ingår.

Taktik: Taktik definieras som konsten att utkämpa slag i krig och konflikter mot en motståndare. Exempelvis kombinationen av vapensystem/militära förband som kompletterar varandra (exempelvis infanteri-, pansar- och artilleriförband) i en terräng som gynnar dessa så mycket som möjligt, för att själv undvika påverkan och istället påverka motståndaren så effektivt som möjligt, med tillgängliga resurser. Taktik innefattar även planering av hur, var och när väpnade styrkor ska brukas för att uppnå militära eller politiska mål, men det begränsas av de

---

¹⁶ Arreguín-Toft, *How the Weak Win Wars*. s. 29.

strategiska målen.¹⁷ Både strategi och taktik syftar mot att påtvinga motståndaren sin egen vilja.¹⁸

Asymmetrisk konflikt: Arreguín-Toft vill med sin teori förklara utfallet av asymmetriska konflikter med vilken typ av strategisk interaktion som uppstod mellan aktörerna. Enligt teorin så anses en konflikt som asymmetrisk om hälften av en aktörs befolkning och styrkor, till antalet, översteg motståndarens totala antal med 5:1.¹⁹

Antaganden: Arreguín-Toft tydliggör sitt antagande att i konflikten så är det den starka aktören som är den som initierar den asymmetriska konflikten. Han antar även att de strategiska metoderna syftar till att vinna krig, inte att avsluta krig.²⁰

2.1.2 Strategiska metoder

Svaga och starka aktörers val av metoder kondenseras av Arreguín-Toft till fyra olika typiska metoder. Dessa är väldigt generella och kan utspelas på olika sätt, men det finns i regel endast två olika typfall av metoder för varje aktör, en direkt samt en indirekt. Det finns oändligt många metoder, men Arreguín-Toft menar att metoder kan kategoriseras till en av två typer. Det som avgör vilken kategori en metod tillhör är vilka som utsätts för en aktörs metod samt vad som är metodens mål och syfte. Direkta metoder inriktar i regel militärt våld mot militära resurser och personal i syfte att förgöra motståndarens fysiska kapacitet att fortsätta strida. Indirekta metoder inriktar i regel en aktörs våld i syfte att förgöra motståndarens vilja att fortsätta strida. Indirekta metoder tar ej lika stor hänsyn till att icke-kombattanter skadas eller dödas.²¹ De olika strategiska metoderna presenteras nedan.

Direkt metod (konventionellt anfall), stark aktör: Aktören är offensiv och utövar i regel konventionellt militära manövrar där målet är att förgöra sin motståndares militära resurser, ockupera eller beslagta viktiga värden (områden, befolkning, infrastruktur och anläggningar). Den

---

¹⁷ Ibid., 29 – 30.

¹⁸ Ibid., 30.

¹⁹ Ibid., 43.

²⁰ Ibid., 30.

²¹ Ibid., 34.

starka aktören strävar efter ett snabbt avgörande med ett eller en rad av slag, genom att förgöra motståndarens fysiska kapacitet att fortsätta strida.²²

Indirekt metod (barbari), stark aktör: Aktören fokuserar på att bryta viljan och den fysiska kapaciteten att fortsätta strida hos motståndaren. Det sker genom mer icke-konventionella metoder och krigföring som ej tar hänsyn till om civila dödas eller skadas. Exempel på denna typ av metod är bombningar mot städer, systematiska avrättningar, tortyr eller sexuellt våld mot civilbefolkningen.²³

Direkt metod (konventionellt försvar), svag aktör: Aktören använder sig av ett konventionellt försvar av områden, befolkning eller strategiska resurser. Detta syftar till att stoppa den invaderande motståndarens fysiska kapacitet att fortsätta strida. Så kallade förebyggande anfäll, för att förstöra, nedkämpa eller beslagta militära resurser från motståndaren räknas även in i denna metod.²⁴

Indirekt metod (gerillakrigföring), svag aktör: Aktören använder icke-konventionell krigföring i form av bakhåll, räder och sabotage i situationer, områden och terräng där den svaga aktören har en fördel i jämförelse med sin motståndare. Den svaga aktören fokuserar på att bryta motståndarens stridsvilja och fysisk kapacitet att fortsätta strida, genom att nyttja gerillakrigföringstaktiker med ett långt tidsperspektiv att nå framgång. Detta kan innebära uppoffring av områden, infrastruktur, tid och andra (för den svaga aktören) betydande resurser.²⁵

2.1.3 Strategiska interaktioner

Aktörernas val, och således utövande, av strategiska metoder kombineras och resulterar i en strategisk interaktion. Enligt Arreguín-Toft så gynnas starka aktörer av strategiska interaktioner där båda aktörerna använder samma typ av strategisk metod, exempelvis *Stark aktör, direkt – Svag, aktör direkt*. Svaga aktörer gynnas av motsatta typer av strategiska metoder, exempelvis *Stark aktör, direkt – Svag aktör, indirekt*.²⁶ Nedan presenteras logiken bakom de

---

²² Ibid., 30 – 31.

²³ Ibid., 31.

²⁴ Ibid., 32.

²⁵ Ibid., 32 – 33.

²⁶ Ibid., 29.

fyra olika kombinationerna av strategiska interaktioner. De strategiska interaktionerna numreras 1 – 4 för att förtydliga matrisen (figur 1.1) som avslutar detta avsnitt.

(1) Stark aktör, direkt – Svag aktör, direkt: Den starka aktören angriper den svaga aktören med en konventionell militär offensiv. Målet med offensiven är att förgöra den svaga aktörens militära resurser och därmed fysiska kapacitet att göra motstånd. Den svaga aktören försvarar område, befolkning eller strategisk viktiga resurser med ett konventionellt militärt försvar. Målet med försvaret är att förgöra den starka aktörens militära resurser och därmed dess fysiska kapacitet att fortsätta den militära offensiven.²⁷ Enligt teorin så vinner den starka aktören denna typ av strategisk interaktion.

(2) Stark aktör, direkt – Svag aktör, indirekt: Den starka aktören angriper den svaga aktören med en konventionell militär offensiv. Målet med offensiven är att förgöra den svaga aktörens militära resurser och därmed fysiska kapacitet att göra motstånd. Den svaga aktören använder sig av militära och/eller icke-militära styrkor och dessa i sin tur använder icke-konventionell krigföring, med målet att förgöra den starka aktörens vilja att fortsätta strida.²⁸ Enligt teorin så vinner den svaga aktören denna typ av strategisk interaktion.

(3) Stark aktör, indirekt – Svag aktör, direkt: Den starka aktören angriper den svaga aktören med metoder som undviker direkt kontakt med den svaga aktörens konventionella försvar. Strategisk flygbombning är ett exempel, där målet är att förgöra den svaga aktörens vilja att fortsätta strida. Den svaga aktören använder ett konventionellt försvar med målet att förgöra den starka aktörens militära kapacitet att fortsätta strida.²⁹ Vad som gör denna strategiska interaktion speciell är att resultatet av den starka aktörens indirekta metod kan få olika resultat. Den svaga aktörens befolkning kan förargas över exempelvis flygbombningar och därmed stärka viljan att fortsätta strida. Befolkningen kan även, vilket är den starka aktörens förhoppning, vända sitt hat mot sina egna ledare och kräva att de kapitulerar för den starka aktören.³⁰ Arreguín-Toft anger dock att den starka aktörens indirekta metod i regel ej är framgångsrik eftersom det tar lång tid och kan bli/vara barbariskt, vilket skadar den starka aktören eftersom

---

²⁷ Ibid., 38.

²⁸ Ibid., 38 – 39.

²⁹ Ibid., 39.

³⁰ Ibid., 39 – 41.

barbari tenderar till att vara både politiskt och militärt kontraproduktivt.³¹ Enligt teorin så vinner den svaga aktören denna typ av strategisk interaktion.

(4) Stark aktör, indirekt – Svag aktör, indirekt: Den starka aktören angriper den svaga aktören med en icke-konventionella metod och målgruppen eller målen i detta fall är den svaga aktörens befolkning. Eftersom befolkningen är vad som förser exempelvis en gerilla med socialt stöd i form av underrättelse, skydd, gömställen och logistik så inriktar den starka aktören resurser för att antingen vinna befolkningens förtroende eller att skada/förgöra befolkningen. Den svaga aktören försvarar sig med en icke-konventionell metod, exempelvis gerillakrigföring, med målet att förgöra den starka aktörens vilja att fortsätta strida.³² Enligt teorin så vinner den starka aktören denna typ av strategisk interaktion.

Nedan beskrivs teorin grafiskt med en matris. De strategiska interaktionerna representeras med respektive siffra samt vilken aktör som, enligt teorin, bör stå som vinnare i konflikten.

		Svag aktörs strategiska metod	
		Direkt	Indirekt
Stark aktörs strategiska metod	Direkt	1. Stark aktör vinner	2. Svag aktör vinner
	Indirekt	3. Svag aktör vinner	4. Stark aktör vinner

Figur 1.1³³

2.2 Motiv och kritik

Strategisk interaktion lämpar sig för att analysera konflikterna eftersom aktörernas metoder (taktiska som strategiska) kan kategoriseras och därefter belysa vilken typ av strategisk interaktion som utspelats. Resultaten kan senare sammanställas till ett underlag som används för

³¹ Ibid., 40 – 41.

³² Ibid., 41 – 41.

³³ Ibid., 39.

att dra slutsatser om vilken metod som ger de svaga aktörerna framgång eller motgång. Ytterligare så prövas teorin om strategisk interaktion, med angiven avgränsning. Detta resulterar i att studien bidrar till forskningen om konflikter mellan svaga och starka aktörer. Officersprofessionen och Försvarsmakten erbjuds även mer kunskap om vilka strategiska metoder som kan bidra till att uppnå Sveriges militärstrategiska mål, i scenariot att landet angrips av en stark motståndare.

Kritik av teorin är på sin plats, då den är en förenkling av verkligheten. Att begränsa de oändligt möjliga handlingsalternativen till två olika strategiska metoder (direkt och indirekt) är en grov förenkling av det komplicerade fenomen som strategi och krig faktiskt är. Teorins praktiska funktion skapar dock möjligheter att analysera konflikter på ett kvalitativt sätt för att utöka vår förståelse om hur aktörerna handlat och därmed vad utfallet kan bero på.

Ett problem med krig och konflikter är att de inte alltid är så väldokumenterade, eller att information som beskriver konflikten är modifierad av tredje part, eller manipulerad på grund av författarens tillhörighet i konflikten. En konflikt, som är väldokumenterad av en aktör, kan å andra sidan kritiskt analyseras med stöd av Arreguín-Tofts teori. Eftersom den strategiska metoden som en aktör nyttjat, i kombination med utfallet av konflikten, ger oss en fingervisning om vilken typ av metod som den inte lika väldokumenterade aktören nyttjade. Det kan anses som gissningslek eller vida antaganden om hur väl den illa dokumenterade aktören agerade, vilket inte är budskapet. Budskapet anses snarare vara att det bidrar till att förstå varför den väl dokumenterade aktörens metod gav framgång eller ej. Kort sagt, även om teorin anses generaliserbar eller ej, så kan teorin möjligt användas som ett stöd för att lösa exempelvis ekvationen:

Stark aktör, direkt strategisk metod vs. *Svag aktör, X strategisk metod* → *Stark aktör når sina strategiska mål, Svag aktör når inte sina strategiska mål.*

Teorin föreslår i detta exempel att den svaga aktören med stor sannolikhet använde en direkt strategisk metod, som resulterade i en strategisk interaktion som gynnade den starka aktören att nå sina mål.

3. Metod

3.1 Forskningsdesign

I detta avsnitt så redogörs studiens forskningsdesign, som syftar till att kunna dra slutsatser om vad för strategisk metod som bidrog till framgång eller motgång för Norge respektive Finland.

Denna studie utgörs av en jämförande fåfallsstudie, med en mest lika-design, och jämför fallen tyska invasionen av Norge och Vinterkriget. Studien är teoriprövande, med en avgränsad version av Arreguín-Tofts teori om strategisk interaktion. Studien är teoriprövande eftersom teorin är i fokus och är den som utgör grunden för de oberoende variablerna.³⁴ Eftersom de beroende variablerna, det vill säga utfallet av kriget, redan är kända så provas teorin mot fallen för att undersöka i vilken utsträckning den stämmer överens med de oberoende variablerna. Studien eftersträvar att förklara framgång och motgång för Finland respektive Norge. De oberoende variablerna i fallen utgörs av den svaga och starka aktörens strategiska metoder som resulterar i en strategisk interaktion, som enligt teorin är det som avgör om den svaga eller starka aktören vinner (uppnår sitt strategiska mål) vilket är den beroende variabeln. Analysens resultat kan då stå som grund för att dra slutsatser om teorin kan förklara de olika aktörernas framgång eller motgång.

Fåfallstudie är lämpligt vid denna typ av undersökning eftersom det möjliggör analys av data som beskriver flera fall mer detaljerat. Detta ställer dock krav på att forskaren är tydlig med vilket material som använts och hur fallen avgränsas, exempelvis i tid och rum.³⁵ Fåfallstudier erbjuder även möjligheten att belysa unika fenomen hos fallen samt jämföra skillnader och likheter mellan dem.³⁶ Forskaren bör vara medveten om att denna typ av kvalitativ analys riskerar att misstolka den beskrivna verkligheten och därmed de empiriska fynd som identifieras i den. Det är därför mycket viktigt för den interna validiteten att operationaliseringen och de

---

³⁴ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann & Wängnerud, Lena. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer, 2017, 89 – 90.

³⁵ Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per A. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber, 2003, 56.

³⁶ Johannessen & Tufte, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 57.

analytiska indikatorerna är tydliga och väl beskrivna.³⁷ Dels för att forskaren själv ska vara säker på att analysverktyget som används indikerar och identifierar rätt fenomen, dels för att möjliggöra en reproducering av studien som kommer fram till samma resultat. Operationaliseringen förtydligas i denna studie med exempel på hur empiriska fynd, i form av strategiska interaktioner, kan se ut i respektive typ av strategisk interaktion. Detta bidrar till intersubjektivitet och transparens och stärker den interna validiteten eftersom det demonstrerar för läsaren hur analysverktyget använts.³⁸ Detta stärker även begreppsvaliditeten eftersom det exemplifierar det tillnärmelsevis uppfyllda kvalitetskravet på överenskommelsen mellan det generella fenomenet och operationaliseringen.³⁹

3.2 Val av fall

Fallen är valda ur strategisk synpunkt, med fokus på mest-likadesign, eftersom urvalet av fall är begränsat. Finland lyckades behålla sin suveränitet och undvek en total invasion, om än kostsamt för finnarna då Sovjet övertog ca 10% av Finlands landområde. Sovjet lyckades dock inte nå sitt mål att införliva Finland med Sovjetunionen. Krigets utfall anses i denna uppsats som oavgjort, eftersom båda aktörerna fick nöja sig med kompromisser.⁴⁰ Norge lyckades inte behålla sin suveränitet och kapitulerade till tyskarna, efter det att kungen, regering och de Allierade lämnade Norge.⁴¹ Resultatet av detta var att Norge förblev ockuperat av tyskarna, som således kunde nå sitt strategiska mål att säkra järnmalmstransporten från Sverige via Norge.⁴² Därmed är den beroende variabeln i båda fallen redovisade.

Fallen har bland annat valts ut för denna studie på grund av att de är grannländer till Sverige, som kan komma att finna sig i en liknande situation i framtiden, där landet angrips av en starkare aktör.

---

³⁷ Esaiasson, P. et al., *Metodpraktikan*, 59.

³⁸ *Ibid.*, 27 – 28.

³⁹ Johannessen & Tuft, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 48.

⁴⁰ Järv, Harry. *Oavgjort i två krig: Finland – Sovjetunionen 1939 – 1944*. Stockholm: Info-manager Förlag Jan Linder, 2006, 9.

⁴¹ Jörgensen, Christer & Mann, Chris. *Hitler's Arctic War: The German Campaigns in Norway, Finland and the USSR 1940 – 1945*. Hersham: Ian Allan, 2002, 60.

⁴² Lunde, Henrik O. *Hitler's Pre-Emptive War: The Battle for Norway, 1940*. Havertown, Pa.; Newbury: Casemate, 2008, 71.

Vinterkriget, 1939 – 1940, har även valts på grund av att det prövats mot teorin om strategisk interaktion av Arreguín-Toft. Han redovisar dock enbart kort att den strategiska interaktionen var av lika art, men inte vilka strategiska metoder som aktörerna brukade. Det är dock underförstått att den strategiska interaktionen var av typ 1, *Stark aktör, direkt – Svag aktör, direkt*. Arreguín-Toft anger även att Finland förlorade kriget.⁴³ Finlands och Sovjets respektive militärstrategiska mål med kriget har redan redovisats i denna uppsats, och Arreguín-Toft kan ha tolkat detta på ett annat sätt vilket kan förklara varför han anser Sovjet som vinnande aktör. En påminnelse görs här om Arreguín-Tofts egna antaganden i avsnitt 2.1.1, vilket också kan bidra till att förstå hans slutsats att Finland anses som förlorande aktör i kriget. Teorin menar att om Finland brukat en indirekt metod, så skulle de med tiden ha segrat, eftersom metoderna är varandras motsatser och gynnar den svaga aktören. Finland gjorde dock hårt motstånd och lyckades avvärja de initiala angreppen från Sovjet, vilket är det mest intressanta för denna studie. Det som köpte tid och handlingskraft för Finland, vare sig kriget anses oavgjort eller förlorat, kan vara av stor relevans för att Sverige ska undvika att förlora enskilt eller vinna tillsammans med andra.

Den tyska invasionen av Norge är inte med i den omfattande kvantitativa prövningen, som Arreguín-Toft genomfört på över 200 fall.⁴⁴ Detta kan ha flera olika anledningar, men tänkbart är att det kan anses som en svårighet att avgöra enbart Norges prestationer i kriget, eftersom de under begränsad tid fick militär hjälp från de Allierade i olika områden i Norge. Teorin är ju trots allt byggd kring idén och ämnad till konflikter mellan en (1) svag aktör och en (1) stark aktör. Detta gör dock fallet om den tyska invasionen av Norge till ett lämpligt fall, eftersom det efterliknar fallet Vinterkriget i många aspekter. Särskilt i motståndaren Tysklands militära styrka i förhållande till Norges.

---

⁴³ Arreguín-Toft. *How the Weak Win Wars*. 231

⁴⁴ *Ibid.*, 228 – 232.

3.3 Material

Materialet består till stor del av bearbetade verk, som byggts upp, sammanställts och baserats på berättelser om mänskliga aktiviteter. Detta innebär att verken skiljer sig åt i vad de byggts upp av, men är ofta vittnesmål, krigsdagböcker, statliga dokument, intervjuer mm.⁴⁵ Verken skiljer i detaljbeskrivelser kring de olika parterna, som tenderar att fokusera kraftigt på endast en aktör i vissa fall. Dock så kompletterar verken varandra och det går att kontrollera empiriska fynd mot andra verk, för ökad tillförlitlighet och äkthet. Som forskare så är det av stor betydelse att vara medveten om källors eventuella tendens, det vill säga förändra narrativet till egen fördel.⁴⁶ Detta har redan kommit till ytan vid en första granskning av materialet, i fråga om Finland eller Sovjet vann Vinterkriget. Dessa fakta är med andra ord väldigt viktigt att kontrollera mot andra källor. Dokumentation av krig och konflikter är av naturliga skäl något som upplevs på olika sätt av de aktörer som deltar i dessa, både som individer, grupper och nationer. Oberoende, i sammanhanget första eller andrahandskälla, verkar gå hand i hand med många vittnen och berättare i och om dessa konflikter. Den som kan utgöra vittnesmål, vilket anses bra (eftersom det är en förstahandskälla)⁴⁷ för hur det var på slagfältet, har en tendens att svartmåla sin motståndare. De verk som däremot tar del av flera andrahandskällor, med goda referenser, och beskriver båda sidorna i en konflikt uppskattas och eftersträvas att analyseras i denna studie – både på grund av tidigare nämnda skäl men även praktiska.

3.4 Forskningsetik

Denna studie samlar ej data via enkäter eller intervjuer från enskilda personer. Däremot så måste forskningsetiska överväganden göras inför och vid val av det material som ska analyseras. Det material som analyseras är bearbetat beskrivande litteratur, som nämner enskilda personer som deltagit i konflikterna Vinterkriget och den tyska invasionen av Norge. Resultaten som analysen kommer fram till kan påverka dessa personer, eller dess relaterade, på ett negativt sätt beroende på hur deras deltagande i konflikten beskrivs. Även en nation och dess uppfattning om bedrifter och utfall, påverkas i viss utsträckning. Individer som ej får sin version

---

⁴⁵ Esaiasson, P. et al., *Metodpraktikan*, 289.

⁴⁶ *Ibid.*, 294 – 296.

⁴⁷ *Ibid.*, S. 292.

av historien berättad, utblir i och med att materialet måste avgränsas någonstans. Det övervägande som gjorts inför val av material resulterar i slutsatsen att materialet troligtvis inte kommer skapa en större påverkan hos de få nämnda individerna. Detta för att individerna och deras handlingar redan är publicerade i allmänna och öppna källor och verk som skildrar dessa konflikter. Forskningsetiska övervägandet har gjort eftersom det är av stor vikt att reflektera över frågor som dessa, för att inte orsaka onödig skada eller negativ påverkan för andra människor.⁴⁸

3.5 Operationalisering

I detta avsnitt så presenteras definitioner på teoretiska begrepp, indikatorer för identifiering och kategorisering av strategiska metoder och interaktioner mellan Finland och Sovjet samt Norge och Tyskland. Nyckelbegrepp, särskilt från Arreguín-Tofts teori om strategisk interaktion, efterliknas i största möjliga utsträckning. Exempel på en metod eller strategisk interaktion, som uppfyller kriterierna för att kategoriseras under respektive exempel, ges under varje typ av metod eller strategisk interaktion. Inledningsvis redovisas strategiska metoder och där efter strategiska interaktioner för respektive svag och stark aktör. Notera den avgränsade operationaliseringen, där den starka aktörens indirekta metod ej inkluderas.

3.5.1 Strategiska metoder

- **Direkt metod, stark aktör:** Den starka aktören genomför en konventionell offensiv, i syfte att förgöra den svaga aktörens styrkor och/eller erövra viktiga värden från motståndaren (infrastruktur, befolkning, särskilt viktiga områden, eller liknande). Det huvudsakliga målet med offensiven är att nå ett snabbt avgörande. Exempel på denna metodtyp är ett Sovjetiskt anfall med stridsvagnar, understödda av infanteri, i syfte att överta terrängområden eller nedkämpa finska förband.

- **Direkt metod, svag aktör:** Den svaga aktören försvarar områden med huvudsakligen statiska militära förband, i syfte att fördröja eller hindra den starka aktörens offensiv. Den svaga aktören kan även genomföra anfall mot motståndarens militära resurser i syfte att förhindra att

---

⁴⁸ Johannessen & Tufte, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 59 – 61.

dessa hinner flyttas/tas i bruk. Exempel på denna metodtyd är ett finskt statiskt försvar från förberedda stridsställningar, fortifikationer och värnsystem.

- **Indirekt metod, svag aktör:** Den svaga aktören använder sig av så kallad gerillakrigföring, där syftet är att bryta ner den starka aktörens möjlighet och vilja att fortsätta strida. Detta kan ske genom räder, sabotage eller eldöverfall inom områden där motståndarens militära förband inte drar fördel av sina, vid tillfället, tillgängliga resurser. Exempel på denna metodtyp är mindre finska militära enheter, i form av skidtrupper, genomför bakhåll och eldöverfall i fördelaktig terräng mot Sovjetiska logistikenheter långt bakom Sovjetiska linjer.

3.5.2 Strategiska interaktioner

Stark aktör direkt metod mot svag aktör direkt metod: Strategisk interaktion mellan en stark och svag aktör identifieras till denna kategori genom att den starka angriper den svage, med en direkt metod. Den svage försvarar sig med en direkt metod och om utfallet ska stödja teorin så bör den starka aktören vinna konflikten. Exempel på denna typ av strategisk interaktion är att Tyskland anfäller brittiska trupper, med stridsvagnar som understöds av infanteri och artilleri. Britterna försvarar ett terrängområde från förberedda stridsställningar och bekämpar därifrån de anfallande tyskarna.

Stark aktör direkt metod mot svag aktör indirekt metod: Strategisk interaktion mellan stark och svag aktör identifieras till denna kategori genom att den starka angriper den svage, med en direkt metod. Den svage försvarar sig med en indirekt metod och om utfallet ska stödja teorin så bör den svaga aktören vinna konflikten. Exempel på denna typ av strategisk interaktion är att Tyskland anfäller norska styrkor, med stridsvagnar som understöds av infanteri och artilleri. Norge väljer att sprida ut sina förband och att inrikta anfall, bakhåll, räder eller sabotage mot tyska logistikenheter, hamnar och flygplatser, i syfte att dränera tyska möjligheter till fortsatt anfall.

3.5.3 Framgång och motgång

Både Norge och Finland hade naturligtvis olika mål inom respektive konflikt. Både geografi, resurser, typ av motståndare, politik och nationell historia påverkade respektive svag aktörs

strategiska mål. Eftersom dessa mål skiljer sig åt, så har jag valt att definiera vad som anses som framgång för Norge, respektive Finland. Generellt så anses framgång uppnås om en aktör uppfyller ett eller flera strategiska mål genom att nyttja en viss strategisk metod. Framgång uppfylls även om den svaga aktören påverkar den starka aktören att inte nå sitt strategiska mål.

4. Analys

4.1 Sovjet, direkt metod – Finland, direkt metod

Sovjetiskt artilleri påbörjade förbekämpning, av det finska försvaret på Karelska näset, klockan 06:50 den 30 november. En timme senare påbörjades den 7:e arméns anfallen, men fann det svårt att framrycka på grund av förberedda stridsvagnshinder, mineringar och finska täcktrupper.⁴⁹ Detta är ett av många exempel på hur finnarna bedrev sin fördröjningsstrid. Genom att strida från ställningar, som sovjetiska stridsvagnar ej kunde påverka, så fördröjdes det sovjetiska anfallet betydligt.⁵⁰ Sovjets doktrin om massanfall, fungerade inte särskilt väl i den terräng de befann sig i. Minfält, prickskytte och tendensen att finnarna inväntade rätt tillfälle att öppna eld mot framryckande sovjetiska trupper, spred en sjuklig rädsla.⁵¹ Finnarna kunde inte göra mycket annat än att undvika de sovjetiska stridsvagnarna, eftersom pansarvärnsvapen var en begränsad resurs.⁵² Sovjet stoppades som sagt inte av täcktrupperna, men meningen med den så kallade Mannerheimlinjen (som täcktrupperna ingick i) var snarare att fördröja anfallet. De Sovjetiska styrkorna, tvingade täcktrupperna att retirera ca 80 – 100 km.⁵³ Detta i hopp om ett avtal om fred med Sovjet, eller att Finland skulle få militär hjälp från en annan nation.⁵⁴ De 21 500 täcktrupperna vid Karelska näset lyckades dock fördröja de Sovjetiska anfallen i en hel vecka, innan dessa lyckades nå huvudförsvarslinjen av Mannerheimlinjen.⁵⁵

---

⁴⁹ Edwards, Robert. *Finska vinterkriget*. Stockholm: Forum, 2006, 118.

⁵⁰ Edwards. *Finska vinterkriget*, 118 – 119.

⁵¹ *Ibid.*, 119 – 120.

⁵² *Ibid.*, 121.

⁵³ Manninen, Ohto. *The Soviet Plans for the North Western Theatre of Operations in 1939 – 1944*. Helsinki: National Defence College, 2004, 17.

⁵⁴ Edwards, *Finska vinterkriget*, 111.

⁵⁵ Isacson, Claes-Göran. *Årans vinter: Finska vinterkriget 1939 - 40*. Stockholm: Norstedts, 2007, 73.

Öst om Karelska näset ligger den stora sjön Ladoga, och nordöst om denna sjö anföll den sovjetiska 8:e armén. Tre parallella vägar var ledstången för de ca 130 000 man och 400 stridsvagnar.⁵⁶ På grund av terrängen så tvingades dessa anfalla i långa köer, som lätt skapa trafikstockningar längs vägarna. Deras mål var att anfalla Mannerheimlinjen från nordöst och på så sätt hota det finska försvaret, vid Karelska näset, med en kniptångsmanöver.⁵⁷ För att kunna göra detta krävdes ett högt anfallstempo hos den 8:e armén. Något som finnarna satte stopp för med ett flexibelt försvar innefattande motanfall, där officerare förde ett gott ledarskap och föredöme för de finska soldaterna.⁵⁸ Finland lyckades således undgå en inledandekniptångsmanöver mot Mannerheimlinjen. I Tolvjärvi satte de finska försvararna den 139:e divisionen på flykt, endast två veckor in i kriget. Detta hade inte hänt den Röda armén på 20 år och stärkte finsk stridsvilja och chockade världen.⁵⁹

Ännu längre norrut, där 9:e och 14:e sovjetiska arméerna anföll med målet att erövra järnvägar och hamnar. Den 9:e armén behövde inledningsvis ta den vitala vägkorsningen i byn Suomussalmi, som visade lättare sagt än gjort. Den 44. och 163. divisionen bestod sammanlagt av 48 000 man som tillsammans skulle ta kyrkbyn, som försvarades av 17 000 finnar.⁶⁰ Anfall efter anfall stoppades, åter med stor sannolikhet på grund av sovjetisk doktrin och dess tendens att anfalla på bredd utan tillräckligt skydd eller understöd. Exempel på denna typ av händelser utspelade sig den 3 december vid sjöpasset Linnansalmi, väster om Salovaara by. Sovjetiska styrkor anföll då rakt över det 300 meter breda frusna vattendraget. Finnarna lyckades mota bort denna typ av attacker, genom att de sovjetiska formeringarna var täta och vilket gjorde dem till lätta måltavlor.⁶¹ Finnarna kunde dock inte stoppa alla dessa offensiver, och trycket ökade markant mot försvaret och Suomussalmi togs av 163. Sovjetiska divisionen den 7 december.⁶² Finland lyckades till slut, efter många motanfall, sätta den 163. divisionen på flykt och finska förband jagade efter de retirerande sovjetiska styrkorna. De flesta dödades av kulor från finska trupper, och de som inte gjorde det dog av köld eller hunger.⁶³

---

⁵⁶ Edwards. *Finska vinterkriget*, 179.

⁵⁷ Ibid., 180.

⁵⁸ Ibid., 181.

⁵⁹ Ibid., 189.

⁶⁰ Isacson. *Ärans vinter*, 110.

⁶¹ Ibid., 112.

⁶² Ibid., 114.

⁶³ Ibid., 118 – 119.

Den 14:e armén, som anföll längst norrut, hade i uppgift att ta byarna Petsamo och Kalastajasaarento i syfte att förstärka området om en tredje aktör skulle ingripa i konflikten. Ytterligare mål var att efter byarna tagits, så skulle anfallet fortsätta inåt Finland för att ta staden Rovaniemi.⁶⁴ Sovjetiska trupper stötte på lätt motstånd, i form av fördröjande finska förband. I kombination med striderna, det extrema klimatet och undermåligt underhåll av soldater och materiel, så stannade offensiven i höjd med sjön Höyhenjärvi den 18 december.

Senare delen av kriget tenderade till att utspela sig mer som en utnötning mellan de båda parterna. Sovjet kunde inte använda sina resurser på ett effektivt sätt, eftersom terrängen och finerna inte tillät en attack där de sovjetiska förbanden var överlägsna. Logistik, transport och kommunikationsleder i form av vägar var ytterligare brister som hade påverkat offensiven mycket negativt.⁶⁵ Finland försökte genomföra motanfall mot de nu mer statiska sovjetiska styrkorna. Den så kallade Juloffensiven på Karelska näset var ett försök att försvåra Sovjets förberedelser inför en framtida offensiv. Den 23 december klocka 06:30 inleddes den finska motoffensiven, men misslyckades på grund av otillräckligt understöd från artilleriet, förseningar och kort förberedelsestid. Sovjet genomförde även ett motanfall, vilket tvingade de finska trupperna att retirera på eftermiddagen.⁶⁶

Sovjets huvudsakliga offensiv stoppades i slutet av december, och Sovjets militära ledare påbörjade arbetet med att revidera ledning, taktik och doktriner för nästa offensiv. Omskolning av de sovjetiska styrkorna genomfördes omlott med artilleribeskjutning och flyganfall mot de finländska försvarslinjerna. Även mindre lokala anfall genomfördes med marktrupp. Detta resulterade i att tiden från Juloffensiven, och en månad framåt, var relativt lugn.⁶⁷ Särskilt låg operationer i vintermiljö och samarbetet mellan stridskrafter på agendan under den sovjetiska omskolningen. Infanteriet, artilleriet och pansarförbanden kunde nu effektivt samordna anfall och samverka mellan varandra för att ytterligare effektivisera offensiven.⁶⁸

---

⁶⁴ Manninen. *The Soviet Plans for the North Western Theatre of Operations in 1939 – 1944*, 27 - 28.

⁶⁵ Ibid., 37

⁶⁶ Backström, Börje, Brunila, Kai, Bruun, Carl-Erik, Ekman, Per-Olof, Jernström, Frank, Kronlund, Jarl, Nilsson, Orvar, Vuorenmaa, Anssi. *Finland i krig 1939 – 1945: Första delen*. Helsingfors: Holger Schildts förlagsaktiebolag, 1986, 122.

⁶⁷ Backström, B. et al., *Finland i krig 1939 – 1945*, 123.

⁶⁸ Ibid., 128.

Den 1 februari återupptogs den sovjetiska offensiven, nu med förstärkningar som tillkommit under januari månad. De sovjetiska arméerna hade nu ca 600 000 man vid Karelska näset, över 250 000 man norr om sjön Ladoga och ca 150 000 man längst norr ut. Totalt hade nu sovjet nu utökat sin numerär till ca 3000 stridsvagnar och över 1 miljon man.⁶⁹ De första dagarna bestod av inbrytningsförsök, där omskolningen hos de sovjetiska förbanden visade sig i kombinationen av vapenslag. Tätt bakom de framryckande stridsvagnarna var de sovjetiska trupperna i skydd av rökridåer. Stridsvagnarna fick bättre understöd av infanteriet, vilket gjorde de svårare att slå ut för finnarna. Artilleriet var samordnat för att understödja infanteriet och stridsvagnarna i och med att de framryckte.⁷⁰ De finska försvarsställningarna angreps samtidigt från luften med sovjetiska flyganfall.⁷¹ Det dröjde till den 13 februari innan en offensiv från sovjet bröt igenom huvudförsvarslinjen på Karelska näset, och öppnade upp en kil 4 km djup söder om Lähde.⁷² Detta var början på slutet för försvaret vid huvudförsvarslinjen och en stor anledning till att försvaret inte lyckades beror på den finska bristen av pansarvapen och ammunition till artilleripjäserna. Detta gjorde det mycket svårt för de finska försvararna att stoppa tillräckligt många stridsvagnar, som understödde det sovjetiska infanteriets anfall.⁷³ Tvärt emot verkade det för de finska styrkorna som om Sovjet hade obegränsade mängder ammunition till sina pjäser.⁷⁴

Finland besatte nu mellanställningarna, som var nästa försvarslinje, samtidigt som Sovjets offensiv fortsatte med sikte på Viborg. Offensiven fortsatte både på land och över isen i Viborgska viken, vilket skapade press på mellanställningarnas västra flank. En del motanfall (bland annat med finska stridsvagnar) gjordes, men med liten effekt på de sovjetiska styrkorna.⁷⁵ Den 26 februari gav Mannerheim order om att mellanställningarna skulle överges, eftersom det sovjetiska trycket ökade på försvararna.⁷⁶ Dessa ställningar höll i 12 dygn, vilket

---

⁶⁹ Ibid., 128.

⁷⁰ Isacson. *Ärans vinter*, 171.

⁷¹ Backström, B. et al., *Finland i krig 1939 – 1945*, 129.

⁷² Ibid., 134.

⁷³ Isacson. *Ärans vinter*, 171.

⁷⁴ Backström, B. et al., *Finland i krig 1939 – 1945*, 136.

⁷⁵ Ibid., 140.

⁷⁶ Ibid., 140.

köpte dyrbar tid att förbereda de sista linjerna av försvarsställningar, så kallade T-ställningarna.⁷⁷ Försvaret av den Viborgska viken och dess strandområden utgjordes av redan kraftigt decimerade finska förband, som var väldigt uttröttade på grund av tidigare långa strider. Sovjets taktik att låta stridsvagnar och infanteri storma de öar som är spridda i Viborgska viken, medgav gott resultat för anfallarna.⁷⁸ 3 mars nådde de sovjetiska styrkorna T-ställningarna, angränsande till Viborg, och här utkämpades de sista striderna innan vapenvilan som trädde i kraft den 13 mars.⁷⁹

4.2 Sovjet, direkt metod – Finland, indirekt metod

I kombination med Finlands konventionella och förberedda försvar, så var improvisation hos de finska styrkorna en av deras styrkor. På Karelska näset avancerade de sovjetiska styrkorna försiktigt fram mellan mineringar och stridsvagnshinder, vilket försvårade viljan att behålla stridskontakt med de finska styrkorna. Finnarna kunde på detta sätt välja vart och när de ville utföra anfall i mindre grupper, mellan de framryckande sovjetiska enheterna, vilket skapade stor förvirring och fördröjning.⁸⁰ Ännu ett exempel på detta var då den sovjetiska 44. divisionen blev uppdelad i så kallade ”mottis”, en metod som finnarna använde för att dela upp motståndaren i mindre och därmed lätthanterliga grupper. Längs med vägen, 3 km öst om Suomussalmi till Raate, blev den 44. divisionen angripen i flankerna av finska räder. Deras snabba anfall möjliggjorde isolering av sovjetiska styrkor, fältarbeten för att blockera vägen med träd och erövrade fordon samt minering. Mineringen skapade i sin tur ytterligare hinder, då de sovjetiska stridsvagnarna blev hinder i sig, när de väl skadades eller förstördes av minorna.⁸¹ Resultatet var ett område, med flera mottis, som sträckte sig över 30 km längs med vägen. Detta område styckades därefter upp i mindre mottis, och de sovjetiska förstärkningar som skulle undsätta den 44. divisionen spädde i stort sett bara på den redan urartade trafikstockningen.⁸² Förflyttning längst med vägen försvårades ytterligare eftersom finnarna sprängde bron vid Purasjoki, ca 8 km väst om Raate.⁸³ Finnarna gjorde även observationen att

---

⁷⁷ Ibid., 140.

⁷⁸ Ibid., 143.

⁷⁹ Ibid., 146 – 147.

⁸⁰ Manninen. *The Soviet Plans for the North Western Theatre of Operations in 1939 – 1944*, 19.

⁸¹ Edwards. *Finska vinterkriget*, 167.

⁸² Ibid., 167 – 168.

⁸³ Isacson. *Ärans vinter*, 125 – 126.

en eldskur, med en kulsprutepistol, orsakade ofta så kallad "eldpanik" bland de Sovjetiska trupperna. En eldskur besvarades i regel med ett oproportionerligt stort svar, vilket skapade ännu ett problem i form av ammunitionsbrist för den 44. divisionen. Fältkök förstördes med hjälp av finska handgranater, vilket skapade möjligheten att vänta ut de isolerade trupperna. De sovjetiska soldater som nattetid försökte att värma sig eller laga mat vid öppna eldar, skapade tydliga siluettmål för finska soldater som besköt dessa från bland annat trädkoppar.⁸⁴

4.3 Tyskland, direkt metod – Norge, direkt metod

Invasionen av Norge var till stor del en konventionell invasion där sex armégrupper landsteg med hjälp av den tyska flottan. Grupperna hade i uppgift att landsätta vid respektive anfallsmål som utgjordes av framförallt större hamnar i Narvik, Trondheim, Bergen, Kristiansand, Egersund och Oslo.⁸⁵ När de tyska fartygen med landstigningsstyrkorna äntrade de norska fjordarna den 9 april 1940, så skiljde sig det norska agerandet i landet. Tyska 1 grupp, med Narvik som anfallsmål, tog över försörjningsdepåer i Elvegård utan att avfyra ett enda skott, eftersom de norrmän som befann sig där gav upp.⁸⁶ Närmare Narvik möttes resterande fartyg ur 1 grupp en viss grad av motstånd i form av norska fartygen Norge och Eidsvold. Det senare nämnda fartyget avfyra ett varningsskott och sänktes efter det träffats av flera torpeder som det tyska fartyget Heidkamp avfyra.⁸⁷ Fartyget Norge började kort därefter öppna eld mot det tyska fartyget Armin, dock utan några träffar. Detta gav Armin tid att avfyra torpeder som träffade Norge och satte fartyget ur stridbart skick. Kort därefter kunde den tyska landstigningen i Narvik påbörjas.⁸⁸ Trots rapporter och varningar så bestod Norges militär inte av särskilt stora mängder soldater och deras materiel och träning var inte formidabel. Regeringen hade därtill valt att endast göra en viss mobilisering, som skickades med post.⁸⁹ Detta kan förklara varför 13 infanteriregementet som försvarade Narvik inte avfyra ett enda skott och villkorslöst gav upp. Detta inom en timme från det att den tyska landstigningen i Narvik påbörjats.⁹⁰

---

⁸⁴ Edwards. *Finska vinterkriget*, 168.

⁸⁵ Jörgensen & Mann. *Hitler's Arctic War*, 38.

⁸⁶ *Ibid.*, 44.

⁸⁷ Brandt, Willy. *Krigen i Norge: 1*. Oslo: H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), 1945, 45.

⁸⁸ Brandt. *Krigen i Norge*, 45.

⁸⁹ Jörgensen & Mann. *Hitler's Arctic War*, 44.

⁹⁰ *Ibid.*, 47.

Tyska 2 grupp hade liknande framgång i Trondheim, som intogs med enbart två tyska kompanier och fick staden att kapitulera utan att ett skott avfyrades. De norska kustbatterierna utanför Trondheim lyckades skada en tysk jagare, samt göra mindre motstånd i ytterligare två dagar.⁹¹

Vid Bergen så lyckades kustbatterierna åsamka större skada till flera tyska fartyg. Mycket tack vare tyska 3 gruppss pressade tidsschema, vilket tvingade fartygen att passera batterierna innan de hunnit bli övertagna. Kustbatterierna och dess fort kunde övertas av tyskarna först efter understöd från det tyska flygvapnet. De norska förband som försvarade Bergen lyckades omgruppera och tillät 3 grupp att inta staden.⁹²

Dimma över fjorden till Kristiansand i kombination av norska kanoneld avhöll tyska 4 grupp från att segla in mot hamnen. Först efter att falsk radiosignalering, där tyskarna utgav sig för att vara franska fartyg, så tilläts de fri passage in i hamnen och Kristiansand som intogs 12 timmar senare än planerat.⁹³

Tyska 5 gruppss pris att inta Oslo stod högre, då flera fartyg blev skadade när de seglade inåt fjorden. Kanoneld från fortet Oscarborg och landbaserade torpedtuber lyckades träffa och således kapsejsa den tyska kryssaren *Blücher*.⁹⁴ Med risk att förlora fler fartyg så fortgick det 5 gruppss anfall på land, med understöd från det tyska flygvapnet. De norska försvararna i fortet utanför Oslo lyckades avvålla anfallet, och därmed fartygen, tills nästa dag, vilket fördröjde Tysklands tidsplan att inta Oslo.⁹⁵

I kombination med landstigningarna så genomfördes tyska luftlandsättningar, för att snabbt överta norska flygplatser. Vid Sola flygplats, utanför Stavanger, så understöddes luftlandsättningen av attackplan och fallskärmstrupperna kunde snabbt besegra den norska pluton som försvarade flygplatsen.⁹⁶ Flygplatsen Fornebu, utanför Oslo, togs utan en inledande fallskärmsluftlandsättning, eftersom tät dimma ej möjliggjort detta.⁹⁷ Istället landade jaktflygplan

---

⁹¹ Ibid., 48 - 49

⁹² Ibid., 49.

⁹³ Ibid., 49.

⁹⁴ Brandt. *Krigen i Norge*, 35 – 36.

⁹⁵ Jörgensen & Mann. *Hitler's Arctic War*, 50.

⁹⁶ Ibid., 49.

⁹⁷ Linder, Jan. *Norge 1940: Drama i nio akter*. Stockholm: Infomanager, 2005, 63.

och satte de norska försvararna på flykt genom att använda planets kulsprutor, och tillät således transportflygplan att landa och urlasta det tyska 324 infanteriregementet som övertog flygplatsen.⁹⁸ Detta möjliggjorde intagandet av Oslo och därmed samtliga av de tyska anfallsmålen.

Dagarna efter invasionen påbörjats så anföll tyskarna i väst, nord och östlig riktning från Oslo-området. Norge hade vid detta lag inte lyckats mobilisera sin armé enligt plan, och fick improvisera sitt försvar med olika typer av sammansatta förband.⁹⁹ Det norska försvaret i södra delen av landet delades upp i tre områden, som var och en hade i uppgift att hindra den tyska offensiven i de dalgångar som löper i nord-sydlig riktning genom södra Norge. Den centrala dalgången, Gudbrandsdalen, av dessa områden förstärktes med brittisk trupp som landstigit vid Åndalsnes.¹⁰⁰ Förstärkningarna hjälpte inte försvaret i områdena i någon större utsträckning, eftersom bristen på vapen, ammunition, utrustning och träning hade satt norska och brittiska förband i en katastrofal situation. Södra mynningen av Gudbrandsdalen och dess försvar föll den 23 april, efter att tyskarna satte in artilleri, flyg och stridsvagnar vilket öppnade vägen norrut för tyskarna.¹⁰¹ Det tyska anfallet stötte på motstånd, som mest saktade ner anfallstakten, eftersom de norska styrkorna hade hastigt intagit improviserade stridsställningar.¹⁰² Vissa strider tvingade tyskarna att retirera vid exempelvis striderna vid Bagn, köpte viktig tid för Norge och de allierade, men var till liten betydelse i sin helhet.¹⁰³ Den 28 april så gavs order om att överge försvaret av södra Norge, och därmed påbörjades en sammanhängande reträtt mot norra Gudbrandsdalen och Romsdalen. Målet nu var att försvara området och möjliggöra de allierades styrketillväxt från Åndalsnes till Narvikområdet. Det slutade dock med en allierad evakuering, som endast möjliggjordes av de kvarvarande norska styrkorna som höll tillbaka tyskarnas anfall.¹⁰⁴ De kvarvarande norska styrkorna i södra och mellersta Norge kapitulerade den 3 maj, efter de brittiska och franska styrkorna evakuerats med hjälp av fartyg 1 och 2 maj.¹⁰⁵

---

⁹⁸ Jörgensen & Mann. *Hitler's Arctic War*, 51 - 52.

⁹⁹ Hobson, Rolf & Kristiansen, Tom. *Norsk forsvarshistorie. Bd 3, Total krig, nøytralitet og politisk splittelse 1905 - 1940*. Bergen: Eide, 2001, 282.

¹⁰⁰ Hobson & Kristiansen, *Norsk Forsvarshistorie*. 283

¹⁰¹ Ibid., 298 - 299.

¹⁰² Lunde. *Hitler's Pre-Emptive War*. 330.

¹⁰³ Hobson & Kristiansen, *Norsk Forsvarshistorie*. 301.

¹⁰⁴ Ibid., 303.

¹⁰⁵ Jörgensen & Mann. *Hitler's Arctic War*, 59.

I Norges norra delar var situationen en helt annan där norska 6 divisionen (den enda fullt mobiliserade), omringat Narvik tillsammans med de allierade.¹⁰⁶ Tyskarna hade lyckats ockupera staden och fått logistiskt understöd via transportplan och förstärkts med fallskärmstrupper. Tyskarna lyckades även säkra järnvägen, som möjliggjorde transport av järnmalm från Sverige.¹⁰⁷ Norska 6 divisionen och brittiska 24 brigaden utförde mindre anfall mot de tyska positionerna så tidigt som 14 april, men övergick snabbt till en större offensiv då de fick tillgång till stridsvagnar och landstigningsbåtar. Narvik intogs inom loppet av några timmar av de Allierade och 6 divisionen, den 28 maj.¹⁰⁸ Norska förband jagade efter de retirerande tyskarna, som omgrupperade längs järnvägen österut till Bjørnfjell.¹⁰⁹ Efter Narvik erövrats så lade de Allierade fokus på evakuering och förstörelsen av Narviks hamn och därmed Tysklands möjligheter att nyttja denna för järnmalmstransport i framtiden.¹¹⁰ Detta var slutet för de Allierades insatser i Norge innan Tyskland helt ockuperade landet. De Allierade evakuerades den 8 juni, som en reaktion på Tysklands offensiv mot Frankrike, Belgien och Nederländerna och därefter så kapitulerade resterande norska styrkor.¹¹¹

4.4 Tyskland, direkt metod – Norge, indirekt metod

Den förvirrande och sena mobiliseringen stoppade dock inte befolkningen till att göra motstånd mot Tyskland. Det bildades motståndsgrupper, genom att män lämnade hem och familj och begav sig ut på skidor för att till slut sammanlänka med andra likasinnade.¹¹² Så kallade gerillastrider uppstod, men beskrivs inte i detalj, bland annat vid skogsområdena runt området Solør.¹¹³ De sammansatta förband som fanns att tillgå gjorde särskilt hårt motstånd i området runt Elverum, för att sinka tyskarna och ge Kungen och regeringen tid att fly området. Delar av 2 divisionen hamnade i småskaliga strider med tyska enheter flera gånger. De hade aldrig övertaget, eftersom de blev utsatta av flyganfall som framtvingade konstanta omgrupperingar. Men dessa enheter, som utkämpade dessa miniatyrslag var effektiva för att vinna tid och att

---

¹⁰⁶ Ibid., 59.

¹⁰⁷ Ibid., 59.

¹⁰⁸ Hobson & Kristiansen, *Norsk Forsvarshistorie*. 310.

¹⁰⁹ Ibid., 310.

¹¹⁰ Jørgensen & Mann. *Hitler's Arctic War*, 60.

¹¹¹ Ibid., 60.

¹¹² Ash, Bernard. *Norway 1940*. London: Cassell, 1964, 54 – 55.

¹¹³ Brandt. *Krigen i Norge*, 76.

sänka det tyska anfallstempot.¹¹⁴ Exempel på ett initialt lyckat bakhåll tog plats den 28 april i Nåverdalen, då norska överste Hiorts avdelning överraskar ett tyskt skyttekompani. Hiorts styrkor inväntade tyskarna norr om bygden, och när de tyska stridsvagnarna var nära nog så öppnade norrmännen eld. Detta resulterade i att stridsvagnarna inte kunde elevera sina kanoner tillräckligt högt för att bekämpa de norska styrkorna. Senare samma dag får tyskarna understöd i form av artilleri och flyg, vilket åter tvingade norrmännen till reträtt.¹¹⁵

---

¹¹⁴ Ash. *Norway 1940*, 84.

¹¹⁵ Linder. *Norge 1940: Drama i nio akter*, 79 – 80.

5. Avslutning

5.1 Sammanfattning av analysens resultat

Samtliga av de operationaliserade strategiska interaktionerna har identifierats i båda fallen i det undersökta materialet. I fallet Vinterkriget så har i huvudsak strategisk interaktionen av typ 1, *Stark aktör, direkt – Svag aktör, direkt* identifierats. Generellt är det strategiskt direkta metoder som präglar de flesta strider i konflikten. Förekomsten av den strategiska interaktionen av typ 2, *Stark aktör, direkt – Svag aktör, indirekt* har identifierats i mindre utsträckning, men tyder på att dess förekomst återfinns i samband med finska framgångar att fördröja eller stoppa de sovjetiska anfallen.

I fallet tyska invasionen av Norge så är strategisk interaktion av typ 1, *Stark aktör, direkt – Svag aktör, direkt* även här den mest förekommande, eftersom det generellt är strategiskt direkta metoder som använts av både Norge och Tyskland. Förekomsten av den strategiska interaktionen av typ 2, *Stark aktör, direkt – Svag aktör, indirekt* har identifierats i en jämförelsevis mindre utsträckning än i Vinterkriget. De få gånger som denna strategiska interaktion identifierats så finns tecken som tyder på att Norges försök till strategiskt indirekta metoder initialt var framgångsrika i att fördröja eller hindra den tyska framryckningen. Tysklands direkta strategiska metod nådde framgång först när flyg och artilleriunderstöd användes för att bekämpa norska styrkor.

5.2 Framgång och motgång för Finland

Analysens resultat tyder på att Finlands användande av strategiskt indirekta metoder, särskilt den så kallade mottitaktiken, resulterade i att Sovjet fördröjdes eller stoppades i dessa områden, och bidrog således till finsk framgång. Strategiska metoder kan inte förklara finska framgång i krigets initiala skede på Karelska näset. Eftersom både Sovjet och Finland använde direkta strategiska metoder, så borde inte Finland nå sådan framgång. Dock ändrades framgången för Finlands strategiskt direkta metod efter Sovjets revidering av planer, taktik och omskolning av sina styrkor.

Enligt teorin så bör Finland vinna konflikten då de använder en motsatt strategisk metod som Sovjet. Teorin kan förklara Finlands största framgångar, eftersom de uppnåddes med hjälp av att använda en indirekt strategisk metod mot Sovjets direkta strategiska metod.

Teorin förklarar dock inte de finska framgångarna då de använde en direkt strategisk metod mot Sovjets strategiska metod.

Analysens resultat tyder på att motgång för Finland återfinns i högre utsträckning då de använde sig av direkta strategiska metoder, mot Sovjets direkta strategiska metoder. Efter Sovjet reviderat sina planer, taktik och omskolat sina styrkor så ökade motgången för Finland och fortsatte intill vapenvilan trädde i kraft.

Enligt teorin så bör Finland förlora konflikten då de använder liknande strategisk metod som Sovjet. Teorin kan förklara Finlands motgångar, eftersom dessa uppstod då de använde en direkt strategisk metod mot Sovjets direkta strategiska metod.

5.3 Framgång och motgång för Norge

Analysens resultat tyder på att framgång för Norge återfinns i mindre utsträckning då de använde en direkt strategisk metod. I viss utsträckning så lyckades de norska styrkorna i södra och mellersta Norge fördröja det tyska anfallet, vilket köpte tid och handlingsfrihet för de Allierade att landstiga relativt ostört längre norr ut. Störst framgång, vid användandet av direkta strategiska metoder, skapades då norska styrkor samarbetade med Allierade förband, som då de tillsammans omringade och återtog Narvik. Det finns fynd som tyder på att framgång nåddes med norska bakhåll i fördelaktig terräng, där stridsvagnar inte kunde påverka norrmännen. Framgång nåddes även initialt av de kustbatteriet som faktiskt öppnade eld mot tyska fartyg, som de vid Oscarborg.

Enligt teorin så bör Norge vinna konflikten då de använder en motsatt strategisk metod som Sovjet. Teorin kan förklara Norges mindre framgångar, eftersom de gånger de uppnåddes av Norge (på egen hand) genom att använda en indirekt strategisk metod mot Tysklands direkta strategiska metod. Teorin förklarar dock inte de norska framgångarna då de använde en direkt strategisk metod, tillsammans med de Allierade, mot Tysklands direkta strategiska metod.

Analysens resultat tyder på att motgång för Norge återfinns i stor utsträckning, både då de nyttjat direkta och indirekta strategiska metoder mot Tysklands direkta strategiska metod. De framgångar som tidigare redovisats höll i sig så länge de norska styrkornas försvarsställningar inte påverkades av tyskt artilleri eller flyganfall. Motgång återfinns i större utsträckning då norska styrkor använder en direkt strategisk metod utan direkt samarbete med de Allierade.

Enligt teorin så bör Norge förlora konflikten då de använder en liknande strategisk metod som Tyskland. Teorin kan förklara Norges motgångar, eftersom dessa uppstod då de använde en direkt strategisk metod mot Tysklands direkta strategiska metod.

5.4 Svar på forskningsfråga

Forskningsfrågan som denna uppsats besvarar lyder:

”I vilken utsträckning kan direkta och indirekta strategiska metoder förklara framgång och motgång för Norge och Finland?”

Utifrån analysens resultat så besvaras frågan nedan:

Strategiska metoder kan i delvis, men inte i alla fall, förklara framgång och motgång för Norge och Finland.

5.5 Kritik av resultat

Det är viktigt att påpeka att flera beskrivningar av striderna, beskrivs i allmänna termer som exempelvis ”Den svaga aktören satte stopp för den starka aktörens planer vid område C”. Detta möjliggör inte en entydig bild över hur striderna utspelade sig, och har i vissa fall inte kunnat kontrolleras mot andra källor. Dessa fynd har ej redovisats i analysen, eftersom de ej går att tydligt kategorisera som strategiska metoder och därmed vilken typ av strategisk interaktion de utgör. De fynd som tagits med i analysen har tillsammans utgjort grunden för att, på ett allmänt och tillräckligt generellt sätt, beskriva både hur konflikten utspelades och vilka strategiska metoder som använts av aktörerna. Syftet med denna studie var dock att pröva teo-

rin om strategisk interaktion för att på så sätt kunna jämföra fallen mot varandra. Det kan finnas ett vetenskapligt värde och syfte med att ta med samtliga strategiska metoder och strategiska interaktioner som ingår i dessa fall, men det har avsiktligt undvikits i denna kvalitativa studie eftersom det kräver mer tid och utrymme.

5.6 Slutsatser

Studiens tidigare beskrivna syfte var att pröva Arreguín-Tofts teori om strategisk interaktion mot fallen, men även att belysa de svaga aktörernas fram- och motgångar. Ännu ett syfte med studien var att särskilt belysa de framgångsfaktorer som stödjer Sveriges militärstrategiska vilja. Denna är att vid angrepp vinna tid och skapa handlingsfrihet, för att på så sätt undvika att förlora enskilt och att vinna tillsammans med andra.

Arreguín-Tofts teori visar sig kunna förklara framgång för den svaga aktören på ett tydligare sätt när den strategiska interaktionen är av typ 2, *Stark aktör, direkt – Svag aktör, indirekt*. Särskilt vid det tillfälle då Finland utnyttjade Sovjets svaghet av att vara vägbunden med långsmala styrkeformationer. Sovjets styrkor var anpassade att anfalla på bredd, inte i formen av en kö. De finska styrkorna använde terrängen till sin fördel, på liknande sätt som Andrew Mack beskriver det första steget att undvika förlust – att inte möta motståndaren där den är stark.¹¹⁶ Finlands inledande framgång på Karelska näset har teorin svårare att förklara, och är tvetydigt. Sovjet hade, som beskrivet, svårt att lyckas nå framgång med sin offensiv. Detta har dock med stor sannolikhet att göra med den bristande samordningen av stridskrafterna, som infanteri, pansar, artilleri och flyg. Relevant till detta är den tidigare nämnda kunskapen om kostnadstolerans från Patricia L. Sullivan. Tendensen att starka aktörer underskattar priset de behöver betala då de slåss mot en svagare stat som strider med överlevnad som motiv. Efter det att Sovjet reviderat sin anfallsplan, taktik samt omskolat sina styrkor så kan teorin tydligare förklara den senare finska motgången, eftersom de använde en direkt strategisk metod. Här lyckas möjligen Sovjet demonstrera sin vilja att nå sina mål på ett mer övertygande sätt, som Sullivan även nämner som möjlig anledning till att den svaga aktörens motstånd upphör.¹¹⁷ En annan möjlig anledning till detta är att det som beskrivet, var ett mycket väl förbe-

---

¹¹⁶ Mack. *Why Big Nations Lose Small Wars*, 176 – 177.

¹¹⁷ Sullivan. *War Aims and War Outcomes*, 502.

rett försvar, vid Mannerheimlinjen, med stridsvagnshinder och mineringar som åter igen försvårade Sovjets anfallsbredd. Både tid och handlingskraft kan skapas då motståndaren hindras från att utnyttja sina militära resurser på ett sätt som kombinerar stridskrafter. För att lyckas med detta kan stora investeringar och förberedelser krävas i de områden där man vill lyckas med detta.

I kritiken av Arreguín-Tofts teori i avsnitt 2.2 nämner att det är problematiskt att göra förenklingar av de komplicerade metoder som aktörer kan bruka i krig. Detta är förmodligen anledningen till de tvetydiga resultaten, som gör att teorin inte fullt ut kan förklara framgångar och motgångar för Norge och Finland. Arreguín-Tofts teori har dock ytterligare en tvetydighet och det har, som tidigare beskrivet, att göra med Vinterkrigets utfall, där han anser att Finland förlorade. Analysens resultat stödjer Arreguín-Tofts påstående att Finland till stor del utkämpade Vinterkriget med huvudsakligen en direkt strategisk metod. Däremot så tyder studiens resultat på att kriget blev oavgjort mellan Finland och Sovjet på grund av att Finland använde en direkt strategisk metod, som i stor utsträckning kompletterades med indirekta strategiska metoder. Däremot så har Arreguín-Tofts teori om strategisk interaktion varit till stor hjälp att nå fram till ett intressant resultat som bidrar till forskningen och utgör grunden för att dra slutsatser.

Norsk framgång kan inte tydligt förklaras av Arreguín-Tofts teori, men det kan mycket väl ha mer med fallet att göra än teorin. Eftersom de största framgångarna identifierats vid de strider då norska och allierade styrkor samarbetade, så är det inte längre en enskilt svag aktör som strider mot den starka angripande aktören. Detta kan vara anledningen till att framgång som mest identifierats vid de tillfällen då både Norge och de Allierade använde direkta strategiska metoder mot den tyska strategiska metoden. Norge hade däremot inte lika stor framgång som Finland, och en anledning till detta är med stor sannolikhet bristen på styrkor, som uteblev i den långsamma och förvirrande mobiliseringen. Samt bristen på vapen, ammunition och understöd i form av artilleri, flyg och stridsvagnar då stora delar av dessa resurser överraskande snabbt togs av tyska styrkor. Norge mobiliserade sina styrkor relativt sent, i jämförelse med Finland som redan mobiliserat sina styrkor i stor utsträckning när Sovjet påbörjade sitt anfall. Detta tyder på en, relativt uppenbar, slutsats att det är av stor vikt att inte tveka för länge med att besluta om mobilisering. Analysens resultat tyder på att det kan vara direkt avgörande om

aktören vill undvika att förlora (som Finland) eller vill vinna tillsammans med andra (vilket Norge inte gjorde).

5.7 Betydelse för yrkesutövningen

Denna studie är relevant för officersprofessionen eftersom den bidrar med ytterligare kunskap om asymmetriska krig mellan svaga och starka aktörer. Analysen av de två fallen visar att historiskt så har ett av Sveriges grannländer lyckats relativt bra med att undvika att förlora, medan det andra inte lyckades vinna tillsammans med andra. Teorin om strategisk interaktion, av Arreguín-Toft, har bidragit till att belysa exempel ur historien då våra grannländer har haft framgång och motgång då de stridit mot en stark angripande aktör. Metoderna som analysen identifierat som framgångsrika för de svaga aktörerna, för att vinna tid och skapa handlingsfrihet, kan bidra med kunskap om hur framgång kan nås även om motståndaren är militärt starkare.

5.8 Framtida forskning

Slutligen så förordas att Arreguín-Tofts teori prövas mot liknande fall, då svaga och starka aktörer utkämpar asymmetriska krig. Detta skulle bidra till att pröva teorins generaliserbarhet och fler bidrag till forskningen på området svaga och starka aktörer i konflikt. Möjligheter att bygga vidare på dessa konflikters fortsättning finns, eftersom Finland och Sovjets vapenvila senare övergick till Fortsättningskriget. Norge blev efter dess kapitulation ockuperat av Tyskland, men under denna tid så finns det exempel på att motstånd, i formen gerillakrigföring och räder som Tungvattenaktionen, genomfördes. En liknande jämförande studie eller en teoriprövande fallstudie av något av dessa fall, kan ytterligare bidra med kunskap om vad som är framgångsrikt för aktören – efter att den blivit besegrad eller undvikit att förlora.

Litteratur och referensförteckning

- Arreguín-Toft, Ivan, *How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005
- Backström, Börje, Brunila, Kai, Bruun, Carl-Erik, Ekman, Per-Olof, Jernström, Frank, Kronlund, Jarl, Nilsson, Orvar, Vuorenmaa, Anssi. *Finland i krig 1939 – 1945: Första delen*. Helsingfors: Holger Schildts förlagsaktiebolag, 1986
- Brandt, Willy. *Krigen i Norge: 1*. Oslo: H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), 1945
- Edwards, Robert. *Finska vinterkriget*. Stockholm: Forum, 2006
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann & Wängnerud, Lena. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer, 2017
- Freedman, Lawrence. *Asymmetric War*. *Adelphi Papers*, 45:379, 49 – 60, 2006, <https://doi.org/10.1080/05679320600661681>
- Försvarsmakten. *Militärstrategisk doktrin – MSD 16*. 2016
- Hobson, Rolf & Kristiansen, Tom. *Norsk forsvarshistorie. Bd 3, Total krig, nøytralitet og politisk splittelse 1905 - 1940*. Bergen: Eide, 2001
- Isacson, Claes-Göran. *Ärans vinter: Finska vinterkriget 1939 - 40*. Stockholm: Norstedts, 2007
- Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per A. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber
- Järv, Harry. *Oavgjort i två krig: Finland – Sovjetunionen 1939 – 1944*. Stockholm: Info-manager Förlag Jan Linder, 2006

- Jørgensen, Christer & Mann, Chris. *Hitler's Arctic War: The German Campaigns in Norway, Finland and the USSR 1940 – 1945*. Hersham: Ian Allan, 2002
- Linder, Jan. *Norge 1940: Drama i nio akter*. Stockholm: Infomanager, 2005
- Lunde, Henrik O. *Hitler's Pre-Emptive War: The Battle for Norway, 1940*. Havertown, Pa.; Newbury: Casemate, 2008
- Mack, Andrew. *Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict*. *World Politics*, vol. 27, no. 2, 1975, pp. 175 – 200. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/2009880. *Accessed 6 May 2020*
- Manninen, Ohto. *The Soviet Plans for the North Western Theatre of Operations in 1939 – 1944*. Helsinki: National Defence College, 2004
- Maoz, Zeev. *Resolve, Capabilities, and the Outcomes of Interstate Disputes, 1816 – 1976*. *The Journal of Conflict Resolution*, vol. 27, no. 2 (Jun, 1983), pp. 195 – 229. *JSTOR*, <https://www.jstor.org/stable/173702> *Accessed 6 May 2020*
- Minberger, S. M. & Svendsen, Geir O. *Irregular Warfare as a National Military Strategy Approach for Small States*. Naval Postgraduate School, 2013
- Pape, Robert A. *Bombing to Win: Air Power and Coercion in War*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1996
- Schelling, Thomas C. *Arms and Influence*, New Haven, CT: Yale University Press, 2008
- Sullivan, Patricia L. *War Aims and War Outcomes: Why Powerful States Lose Limited Wars*. *The Journal of Conflict Resolution*, vol. 51, no. 3 (Jun, 2007), pp. 496 – 524. *JSTOR*, <https://www.jstor.org/stable/27638561>, *Accessed 6 May 2020*